

Literatuur

Jansen, H. (2004) COMPASSS: een brug tussen kwalitatieve en kwantitatieve analyse? *KWALON*, 25, pp79-82.

Stoele, M. & H. Jansen (2004) Langdurig gebruik van slaap- en kalmeringsmiddelen door ouderen, *IVO-bulletin*, 7 (5), pp5-8.

Stoele, M.T.M. et al. (2004) *Langdurig gebruik van slaap- en kalmeringsmiddelen door ouderen. Een kwantitatieve longitudinale analyse en een kwalitatieve survey onder gebruikers en voorschrijvende huisartsen in Rotterdam en omgeving*, Rotterdam: IVO/Erasmus MC (IVO reeks 32). *Volkskrant magazine*, 6 (254): p.9 (27 november 2004).

KWALON scriptieprijsen 2002 en 2003

Op de najaarsconferentie van 2 december 2004 vond de uitreiking plaats van de KWALON scriptieprijsen 2002 en 2003. Dat de scriptieprijs 2002 een jaar later werd uitgereikt dan gepland, was het gevolg van een intensieve discussie in het platform KWALON over de beoordelingscriteria en de doelstellingen van de scriptieprijs. Daardoor ging er een periode overheen voordat definitieve overstemming was bereikt over de scriptieprijs van 2002. Op basis van genoemde discussie is de oproep voor de scriptieprijs enigszins bijgesteld en zijn er nieuwe afspraken gemaakt over de procedure.

Hieronder volgt eerst de tekst, die door Fijgje de Boer werd uitgesproken bij de uitreiking van de prijs 2002 aan Ena Langendijk, die zij ontleende aan het juryrapport 'KWALON scriptieprijs 2002'. Daarna volgt het juryrapport dat Martine van Selm voorlas bij de uitreiking van de prijs 2003 aan Ivar Kofman.

KWALON Scriptieprijs 2002 voor Ena Langendijk

Fijgje de Boer

Samenvatting van het juryrapport

De scriptie van Ena Langendijk heeft als titel: 'De kleine boodschap. Een kwalitatief onderzoek naar teksten en tekeningen op het openbare toilet'. De scriptie is geschreven bij Communicatiewetenschap van wat toen nog de Katholieke Universiteit Nijmegen heette, thans Radboud Universiteit. Haar scriptie werd als beste beoordeeld vanwege het theoretisch kader en de toepassing van een interpretatieve kwalitatieve methode die leidde tot originele en inzichtelijke resultaten.

Ena heeft – in mijn ogen – iets bijzonders bestudeerd, namelijk teksten die we tot ons nemen op het openbare toilet. Zij begint haar scriptie met een voorbeeldig overzicht van de onderzoeksliteratuur over de *graffiti*-cultuur en de plaats van latrinalia – teksten op toiletten, ook een nieuw woord voor mij – daarbinnen. Zij heeft daarna (haar afwegingen beschrijft zij in haar scriptie) de teksten van toiletten van het gebouw van de sociale faculteit van de Radboud Universiteit overgeschreven. Dat waren in totaal 2175 teksten uit heren- en damestoiletten,

omdat zij ook geïnteresseerd was in het verschil tussen teksten op heren- en damestoiletten. Een analyse van deze teksten met behulp van het computerprogramma Kwalitan resulteerde in een indeling van deze teksten in zeven categorieën. In de scriptie worden vervolgens deze categorieën beschreven.

Algemene kenmerken van toilettteksten zijn anonimiteit en normovertreding. De meeste teksten hebben (uiteraard) seksualiteit als onderwerp, naast emoties en waarden, maar ook zijn er teksten met racistische, homofobische of fascistische uitingen.

Mannen schrijven meer op toiletten dan vrouwen, de teksten van mannen zijn vaak kort en krachtig, terwijl vrouwen volzinnen maken. De inhoud van de teksten van mannen en vrouwen verschilt ook: bij mannen gaat het meer om seks, sport en politiek, bij vrouwen om liefde, emoties en waarden.

De kritische kanttekening die de jury geeft bij deze scriptie, is dat zij vanuit haar theoretisch kader geen vraagstelling heeft ontwikkeld, maar beschrijvende vragen stelt (zijn er verschillen tussen de teksten op heren- en damestoiletten?). Ook gaat zij niet in op de externe geldigheid van haar resultaten (zou zij tot dezelfde resultaten gekomen zijn als zij de teksten van studententoiletten van een andere universiteitsstad in haar data had betrokken?). In haar conclusie blijft Langendijk vrij beschrijvend wat betreft de aard van haar resultaten. Zij plaatst deze niet binnen het theoretisch kader noch zoekt zij naar andere verklaringskaders. Dat is jammer omdat sommige vondsten daarmee als 'open deuren' worden beschreven. Niettemin zijn wij van mening dat Langendijk een origineel kwalitatief inhoudsanalytisch onderzoek heeft verricht, waarin zij de chaos aan teksten op toiletten op overzichtelijke wijze heeft geordend in een goed toegankelijk geschreven scriptie die soms originele inzichten bevat.

KWALON scriptieprijs 2003 voor Ivar Kofman

Martine van Selm en Tony Hak

Juryrapport

Achtergrond

In de inleiding beschrijft de onderzoeker op vakkundige wijze een aantal zaken waarbinnen dit onderzoek geplaatst dient te worden. Zo is de *aanleiding* om tot dit onderzoek te komen de persoonlijke ervaring van de onderzoeker met omgangsgemak binnen het gezin waaruit hij komt. Het begrip *sociaal disfunctioneren* wordt uitgewerkt en het deelbegrip 'omgangsgemak' wordt eraan gerelateerd. Ook wordt het *perspectief* van waaruit het onderzoek plaatsheeft duidelijk. De onderzoeker legt uit aan te willen sluiten bij een antipsychiatrische stellingname, zonder dat hij daarbij de medische visie afwijst. De *maatschappelijke relevantie* wordt op meerdere wijzen ingevuld, variërend van kennis leveren die bruikbaar is voor onder andere de Stichting Beeldvorming Psychiatrische Patiënten, en voor de Stichting Amsterdamse Vriendendiensten (SAV), tot een bijdrage leveren aan vraagstukken die zijn afgeleid van de vraag: hoe kan men samenleven met mensen die anders doen en denken? De *wetenschappelijke relevantie* is gelegen in het idee kennis te genereren over een nog weinig bestudeerd soci-

aal verschijnsel, en het toepassen van sociologische begrippen binnen het voornamelijk medische terrein van de psychiatrie

Probleemstelling

De probleemstelling wordt uiteengelegd in een doel- en een vraagstelling. De doelstelling is tweeledig: a) het beschrijven van hoe mensen in de omgang met psychiatrische patiënten zich redden uit ongemakkelijke situaties en b) het exploreren van het sociale mechanisme waardoor omgangsongemak ontstaat. De onderzoeker geeft aan dat in de loop van het onderzoek de nadruk verschoof van het eerste beschrijvende doel, naar het tweede doel waarmee de nadruk ligt op het onderzoeken van de aard van het verschijnsel om van daaruit het ontstaan ervan te kunnen verklaren.

De vraagstelling wordt terecht ingevuld als het 'wat' dat onderzocht moet worden om de doelstelling te bereiken. Daarom staat in de vraagstelling de kern van het omgangsongemak centraal en de redenen voor het voelen van omgangsongemak. De vraagstelling is verder uitgewerkt in kleinere deelvragen die er logisch uit voortvloeien.

Methode

Bij de beschrijving van de methode laat de onderzoeker duidelijk zien welke keuzes hij waarom heeft gemaakt. De deelnemers aan het onderzoek zijn vrijwilligers van het Maatjesproject van SAV. De werving en samenstelling van de deelnemersgroep is goed beschreven (doelgerichte steekproef, selectiecriteria expliciet, achtergrondkenmerken groepsleden vermeld). Als onderzoekstechniek wordt het semi-gestructureerde interview gebruikt. De topiclijst aan de hand waarvan de interviews gedaan worden is heel open. De duur van de interviews, locatie en registratie worden helder beschreven. Ten aanzien van de stappen binnen de analyse van het empirische materiaal is de onderzoeker (te) kort van stof. Terecht wordt wel aangegeven dat theoretische begrippen uit de sociologie bij de duiding van de empirische bevindingen een plaats krijgen. De onderzoeker besteedt aandacht aan de kwaliteitscriteria representativiteit en generaliseerbaarheid. Helder wordt uitgelegd op welke wijze de bevindingen van dit onderzoek wel zeggingskracht hebben.

Theoretisch kader

Dit onderdeel van de scriptie is relatief kort. De twee centrale begrippen (residuele normovertreding en interactioneel ongemak) worden kort geïntroduceerd. Er volgt geen literatuuroverzicht rondom deze begrippen en de literatuur die gebruikt wordt is van lang geleden. Dit roept de vraag op of en hoe de begrippen in ander empirisch onderzoek inmiddels een rol hebben gespeeld. De bespreking van de theoretische begrippen is wel functioneel omdat zij de input vormen voor de interviewtopics. Hoe stap voor stap tot die topics gekomen is, is niet te lezen in de scriptie.

Bevindingen

De bevindingen en de analyse ervan krijgen hun weerslag in twee hoofdstukken. Beide hoofdstukken hebben een duidelijke structuur. In het hoofdstuk over het thema 'moeizaam contact' wordt het begrip normblindheid ontwikkeld. Vervolgens wordt dit begrip 'getoetst' in

het volgende hoofdstuk rondom het thema 'hard praten'. Hiermee is de analyse cyclisch van karakter. In beide hoofdstukken wordt ook een opsomming en illustratie gegeven van hoe de vrijwilligers omgaan met moeizaam contact en hard praten in het openbaar. In het hoofdstuk 'conclusie en discussie' wordt de waarde van het ontwikkelde begrip 'normblindheid' gediscussieerd. Wetenschappelijk gezien is het begrip waardevol omdat aan de hand ervan de zin van het duiden van medische begrippen in sociologische termen aangetoond wordt. Maatschappelijk gezien is het begrip 'normblindheid' waardevol omdat het voor psychiatrische patiënten minder stigmatiserend is dan contactgestoordheid. Bovendien helpt het benoemen van het ongrijpbare 'ongemaksgevoel', dat mensen vaak hebben bij contacten met psychiatrische patiënten, bij het omgaan met dit gevoel (men kan beter anticiperen op bepaalde situaties, of beter begrijpen waarom men zich ongemakkelijk voelt waardoor het soms minder ongemakkelijk wordt). De focus ligt op het ontwikkelde begrip normblindheid. Het onderbrengen van omgangsgedrag in bijvoorbeeld een typologie (zie doelstelling 1) krijgt wel aandacht maar vooral in de zin dat die poging niet gelukt is.

Kortom, een gedegen, goed geschreven scriptie die waardevolle inzichten oplevert. Kanttekeningen hebben vooral betrekking op het niet altijd geheel transparant weergeven van stappen in de opzet en de analyse. Het minst ontwikkeld is het theoretisch kader, maar de theoretische begrippen die gehanteerd worden komen (ook in de analysefase) goed uit de verf.